

Kommissionens förslag till direktiv om åtgärder och förfaranden för att säkerställa skyddet för immateriella rättigheter

Justitiedepartementet

2003-11-27

Dokumentbeteckning

KOM(2003)46 slutlig

Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om åtgärder och förfaranden för skydd av immaterialrätter

Sammanfattning

Förslaget till ett direktiv om åtgärder och förfaranden för att säkerställa skyddet för immateriella rättigheter presenterades den 30 januari 2003. I det finns förslag till åtgärder och förfaranden som skall bidra till skyddet av immateriella rättigheter i EU:s medlemsstater. Syftet är att motverka i första hand sådana intrång i immateriella rättigheter som sker i kommersiellt syfte eller orsakar rättighetshavaren väsentlig skada. Denna typ av verksamhet, ofta benämnd varumärkesförfälskning och piratkopiering, är ganska omfattande inom EU. Kommissionen har kommit fram till att det angivna syftet uppnås bäst genom en harmonisering av lagstiftningen på gemenskapsnivå.

Förslaget innehåller bestämmelser om bl.a. säkerställande av bevismaterial, rätt till information om intrångsgörande varors ursprung och distribution, vitesförbud, kvarstad, återkallande och förstöring av intrångsgörande varor m.m., skadestånd, ansvar för rättegångskostnader och straffrätt, inklusive en rad särskilda rättsverkningar av brott. Många av dessa bestämmelser bygger på bestämmelser i avtalet om handelsrelaterade aspekter av immaterialrätter (TRIP:s-avtalet), som medlemsstaterna redan idag är bundna av.

Sverige anser att det är angeläget att vidta åtgärder för att motverka intrång i immateriella rättigheter och välkomnar att sådana åtgärder vidtas på gemenskapsnivå. Sverige är också positivt till att detta inkluderar en

harmonisering av sanktionssystemet för de immateriella rättigheterna. Sverige är alltså allmänt positivt till förslaget och anser att det kan ligga till grund för fortsatta diskussioner i denna viktiga fråga. För att en harmonisering skall bli bra krävs dock en grundlig analys, speciellt som den påverkar de nationella rättsordningarna på ett ingripande sätt. Det kan ifrågasättas om kommissionens underlag i alla delar verkligen uppfyller kraven på en sådan analys. Det är exempelvis tveksamt om tillämpningsområdet bör begränsas till intrång som sker i kommersiellt syfte eller orsakar väsentlig skada. Likaså är det tveksamt om förslaget bör vara tillämpligt på alla rättsområden som anges i bilagan. Vidare stöder Sverige visserligen viss harmonisering på straffrättens område, eftersom sådana bestämmelser är viktiga i kampen mot piratkopiering och varumärkesförfalskning. Sverige kan dock inte ansluta sig till kommissionens uppfattning att artikel 95 EG kan utgöra rättslig grund för en tillnärmning av medlemsstaternas materiella straffrätt och straffprocessrätt. Sverige har inte överlåtit någon beslutanderätt i straffrättsliga frågor till EG. Sådana frågor hör därför hemma i det mellanstatliga arbetet i den s.k. tredje pelaren.

1 Förslaget

1.1 Innehåll

1.1.1 Bakgrund

Immaterialrätten är det område av civilrätten som handlar om skyddet för intellektuella prestationer och kännetecken. Utgångspunkten är att den som har skapat en skyddad produkt eller utfört en skyddad prestation skall ha ensamrätt att dra ekonomisk fördel av sitt skapande.

Ett viktigt inslag i immaterialrätten är bestämmelserna om hur dessa ensamrätter säkerställs (med en engelsk term kallat "enforcement"). Det finns därför sanktioner av såväl civilrättsligt som straffrättsligt slag. Av stor betydelse är också möjligheten att använda vitesförbud. Andra bestämmelser som är av särskild betydelse i detta sammanhang är de som reglerar säkerställande av bevisning, kvarstad på egendom, beslag av intrångsgörande varor, intrångsundersökning och åtgärder med avseende på olovligt framställda varor och verk.

I praktiken sker det intrång i immateriella rättigheter ganska ofta. De olika intrångsgörande handlingarna beskrivs ibland med de engelska termerna "counterfeit" och "piracy". Med det första begreppet avses vanligen den förfalskningsverksamhet som främst drabbar varumärkesrättsligt skyddade produkter. I svenskt språkbruk används därför ofta uttrycket varumärkesförfalskning. Termen "piracy" (piratkopiering eller piratverksamhet) avser i första hand intrång i prestationer som omfattas av upphovsrätt eller till upphovsrätten närstående rättigheter. Inom ramen för

dessa aktiviteter kan den enskilda intrångsgörande handlingen ta sig olika uttryck och ha olika ambitioner i fråga om att efterlikna förlagan.

I oktober 1998 presenterade kommissionen en grönbok om bekämpandet av varumärkesförfalskning och piratkopiering på den inre marknaden.¹ Som en uppföljning till grönboken publicerade kommissionen i november 2000 ett särskilt meddelande.² I detta meddelande presenterade kommissionen en handlingsplan med förslag till omedelbara insatser, insatser på medellång sikt och andra initiativ för att komma till rätta med varumärkesförfalskning och piratkopiering. Som en omedelbar insats förutskickades ett förslag till direktiv med syftet att stärka skyddet för den intellektuella äganderätten och för att fastställa de allmänna förutsättningarna för informationsutbyte och administrativt samarbete.

Detta är bakgrunden till det direktivförslag kommissionen lade fram den 30 januari 2003, KOM(2003) 46 slutlig.

I förslaget uttalar kommissionen att varumärkesförfalskning och piratkopiering ökar stadigt, också inom EU. Verksamheten har en internationell dimension och utgör ett hot mot nationella ekonomier och stater. På EU:s inre marknad utnyttjas skillnader i de nationella regelverken i fråga om skyddet för immateriella rättigheter. Kommissionen antar att förfalskningar och piratkopior främst tillverkas i länder som föreskriver lindriga straff för intrång i immateriella rättigheter. Skillnaderna beträffande påföljder antas inte bara vara skadliga för den inre marknaden utan gör det också svårt att bekämpa varumärkesförfalskning och piratkopiering på ett effektivt sätt. Enligt kommissionen leder detta till att näringslivet tappar förtroendet för den inre marknaden och i förlängningen till att investeringsviljan sjunker. Kommissionen framhåller också att varumärkesförfalskning och piratkopiering kan äventyra konsumenters hälsa och säkerhet vid intrång i rättigheter till läkemedel och reservdelar till fordon. Också den allmänna ordningen hotas till följd av att varumärkesförfalskning och piratkopiering har en tydlig koppling till organiserad brottslighet av allvarligt slag. Mot denna bakgrund har kommissionen ansett det mycket viktigt för EU att bekämpa varumärkesförfalskning och piratkopiering. Det gäller särskilt när verksamheten bedrivs på kommersiell basis eller åsamkar rättighetshavarna väsentlig skada. Kommissionen har därför lagt fram förslag till harmoniserande lagstiftning i enlighet med vad som redovisas i det följande.

¹ KOM(1998) 569 slutlig. Grönboken syftade till att ge kommissionen underlag för att kunna bedöma vilka ekonomiska konsekvenser varumärkesförfalskning och piratkopiering har på den inre marknaden, hur effektivt medlemsstaternas lagstiftning på detta område fungerar och i vilken utsträckning det är nödvändigt med åtgärder på gemenskapsnivå.

² KOM(2000) 789 slutlig.

1.1.2 Direktivets innehåll

Artikel 1 – Syfte

I artikeln anges att direktivets syfte är att föreskriva nödvändiga åtgärder för att säkerställa skyddet för immateriella rättigheter.

Artikel 2 – Tillämpningsområde

Enligt denna artikel skall de åtgärder som anges i förslaget vara tillämpliga vid alla intrång i rättigheter som har sitt ursprung i de gemenskaps- och andra rättsakter som anges i en till förslaget fogad bilaga.³ Direktivet gäller dock bara för sådana intrång i dessa rättigheter som begås i kommersiellt syfte eller orsakar rättighetshavaren väsentlig skada. Skälet till denna begränsning är att gemenskapen måste iaktta subsidiaritetsprincipen och att endast sådana intrång anses påverka den inre marknaden. Inget hindrar dock att medlemsstaterna tillämpar direktivets bestämmelser också på andra intrång. Direktivets bestämmelser hindrar inte heller att medlemsstaterna föreskriver

³ I bilagan upptas rådets direktiv 87/54/EEG av den 16 december 1986 om rättsligt skydd för kretsmönster i halvledarprodukter, rådets första direktiv 89/104/EEG av den 21 december 1988 om tillnärmningen av medlemsstaternas varumärkeslagar, rådets förordning (EEG) nr 1576/89 av den 29 maj 1989 om allmänna bestämmelser för definition, beskrivning och presentation av spritdrycker, kommissionens förordning (EEG) nr 1014/90 av den 24 april 1990 om närmare tillämpningsföreskrifter för definition, beskrivning och presentation av spritdrycker, rådets direktiv 91/250/EEG av den 14 maj 1991 om rättsligt skydd för datorprogram, rådets direktiv 92/100/EEG av den 19 november 1992 om uthyrnings- och utlåningsrättigheter och vissa upphovsrätten närstående rättigheter inom det immaterialrättsliga område, rådets direktiv 93/83/EEG av den 27 september 1993 om samordning av vissa bestämmelser om upphovsrätt och närstående rättigheter avseende satellitsändningar och vidareändring via kabel, rådets direktiv 93/98/EEG av den 29 oktober 1993 om harmonisering av skyddstiden för upphovsrätt och vissa närstående rättigheter, Europaparlamentets och rådets direktiv 96/9/EG av den 11 mars 1996 om rättsligt skydd för databaser, Europaparlamentets och rådets direktiv 98/71/EG av den 13 oktober 1998 om mönsterskydd, Europaparlamentets och rådets direktiv 98/44/EG av den 6 juli 1998 om rättsligt skydd för biotekniska uppfinningar, rådets förordning (EG) nr 1493/1999 av den 17 maj 1999 om den gemensamma organisationen av marknaden för vin, Europaparlamentets och rådets direktiv 2001/29/EG av den 22 maj 2001 om harmonisering av vissa aspekter av upphovsrätt och närstående rättigheter i informationssamhället, Europaparlamentets och rådets direktiv 2001/84/EG av den 27 september 2001 om upphovsmannens rätt till ersättning vid vidareförsäljning av originalkonstverk (följerätt), rådets förordning (EEG) nr 1768/92 av den 18 juni 1992 om införande av tilläggsskydd för läkemedel, Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1610/96 av den 23 juli 1996 om införande av tilläggsskydd för växtskyddsmedel, rådets förordning (EEG) nr 2081/92 av den 14 juli 1992 om skydd för geografiska och ursprungsbeteckningar för jordbruksprodukter och livsmedel, senast ändrad genom förordning (EG) nr 1068/97, rådets förordning (EG) nr 40/94 av den 20 december 1993 om gemenskapsvarumärken, rådets förordning (EG) nr 2100/94 av den 27 juli 1994 om gemenskapens växtförädlarrätt, rådets förordning (EG) nr 6/2002 av den 12 december 2001 om gemenskapsformgivning och konventionen om meddelande av europeiska patent (Münchenkonventionen) av den 5 oktober 1973.

om åtgärder som är mer gynnsamma för rättighetshavarna än de som finns i direktivet.

2003/04:FPM34

I artikeln anges uttryckligen att de särbestämmelser som gemenskapen har antagit på upphovsrättens område för att säkerställa skyddet för sådana rättigheter, speciellt de som finns i rådets och Europaparlamentets direktiv 2001/29/EG om harmonisering av vissa aspekter av upphovsrätt och närstående rättigheter i informationssamhället, har företrädare framför bestämmelserna i detta direktiv (lex specialis).

I artikeln klargörs vidare att direktivet inte påverkar den materiella delen (t.ex. frågor om rättigheters uppkomst och innehåll) av immaterialrätten, direktiven 95/46/EG⁴, 1999/93/EG⁵ och 2000/31/EG⁶ samt medlemsstaternas skyldigheter enligt internationella överenskommelser, särskilt avtalet om handelsrelaterade aspekter av immaterialrätt (TRIPS-avtalet).

Artikel 3 – Allmän skyldighet

Artikeln innehåller föreskrifter om allmänna åligganden för medlemsstaterna med avseende på skyddet för immateriella rättigheter. Medlemsstaterna skall således föreskriva nödvändiga och proportionerliga åtgärder och förfaranden för att skydda de immateriella rättigheter som omfattas av direktivet (se ovan vid artikel 2). Åtgärderna skall ha till effekt att den som gör intrång i en immateriell rättighet skall undandras vinsten av handlandet. Åtgärderna skall dessutom vara rättvisa och skäligen och inte orsaka onödiga dröjsmål.

Artikel 4 – Påföljder

Genom artikeln åläggs medlemsstaterna att se till att det finns effektiva, proportionerliga och avskräckande påföljder för alla sådana intrång som avses i artikel 2.

Artikel 5 – Personer som har rätt att begära tillämpning av åtgärderna och förfarandena

Medlemsstaterna skall enligt denna artikel tillerkänna innehavare av immateriella rättigheter och alla de personer som med stöd av lag får utnyttja sådana rättigheter, eller dessa personers företrädare, rätten att

⁴ Europaparlamentets och rådets direktiv 95/46/EG av den 24 oktober 1995 om skydd för enskilda personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter.

⁵ Europaparlamentets och rådets direktiv 1999/93/EG av den 13 december 1999 om ett gemenskapsramverk för elektroniska signaturer.

⁶ Europaparlamentets och rådets direktiv 2000/31/EG av den 8 juni 2000 om vissa rättsliga aspekter på informationssamhällets tjänster, särskilt elektronisk handel, på den inre marknaden.

ansöka om tillämpning av de åtgärder som avses i direktivets andra kapitel (artiklarna 3–19). Denna talerätt skall också tillkomma sådana sammanslutningar som förvaltar rättigheter eller tillvaratar branschintressen.

Artikel 6 – Presumtion om upphovsmannaskap

Den vars namn är angivet på ett verk, eller den som anges som upphovsman på ett exemplar av verket genom en påskrift, etikett eller genom något annat märke, skall enligt artikeln presumeras vara upphovsman till verket. Presumtionen kan enligt förslaget motbevisas.

Artikel 7 – Bevismaterial

I artikelns första stycke anges att medlemsstaterna skall föreskriva att de behöriga rättsliga myndigheterna under vissa närmare angivna förutsättningar skall kunna förelägga svaranden att förete bevisning som han eller hon förfogar över och som angivits av käranden (s.k. editionsföreläggande).

Medlemsstaterna skall enligt andra stycket vidare se till att de behöriga rättsliga myndigheterna får förordna att bank-, finans- och affärsakter skall lämnas ut eller tas i beslag. Åtgärdens syfte skall vara att identifiera och därigenom möjliggöra en talan mot dem som ligger bakom intrånget.

Artikel 8 – Åtgärder för att säkra bevismaterial

I artikeln finns bestämmelser om åtgärder som syftar till att säkra bevisning om att ett intrång har begåtts eller är omedelbart förestående.

Enligt första stycket skall medlemsstaterna se till att de behöriga rättsliga myndigheterna efter ansökan och eventuellt utan motpartens hörande får förordna om att en detaljerad förteckning över de intrångsgörande varorna skall göras eller att varorna skall tas i beslag. Också handlingar skall kunna tas om hand. Har åtgärden beslutats utan att motparten har hörts skall denne informeras senast efter det att åtgärden verkställts. Motparten har rätt att få beslutet omprövat. Vid en sådan omprövning finns en rätt att bli hörd.

Artikeln innehåller i övrigt regler om ställande av säkerhet, frist för väckande av talan och följderna av att en skyddsåtgärd upphävs.

Artikel 9 – Rätt till information

I artikeln finns bestämmelser som syftar till att få fram information om ursprung och distributionskanaler för intrångsgörande varor och tjänster.

Enligt artikeln skall vissa särskilda aktörer efter ansökan kunna åläggas en informationsplikt, om det inte föreligger synnerliga skäl mot detta. Till denna krets hör den som a) har befunnits vara i besittning av de intrångsgörande varorna i kommersiellt syfte, b) har befunnits utnyttja de intrångsgörande varorna i kommersiellt syfte eller c) av de personer som avses i de föregående punkterna har angivits som källan till varorna eller tjänsterna eller som en länk i distributionskedjan för dessa.

Informationen skall innehålla upplysningar om tillverkares, säljares och leverantörers namn och adress, hur mycket som tillverkats och levererats samt priset på de aktuella varorna och tjänsterna.

I artikeln slås fast bl.a. att bestämmelserna inte påverkar regler som ger en person rätt att vägra att lämna information som skulle tvinga den personen att erkänna ett intrång i en immateriell rättighet.

Artikeln innehåller även en generell bestämmelse om att myndigheter som har sådan information om ett intrång som avses ovan skall ha rätt att underrätta rättighetshavaren, om han eller hon är känd. När så sker skall konfidentiella uppgifter skyddas.

Artikel 10 – Interimistiska åtgärder

För de fall där det kan antas att ett intrång i en immateriell rättighet har begåtts eller är omedelbart förestående, åläggs medlemsstaterna i denna artikel att införa bestämmelser som gör det möjligt för de rättsliga myndigheterna att, till dess att intrångsfrågan har avgjorts slutligt, förbjuda fortsatt intrång (för tiden därefter, se artikel 15). Därvid får krävas att sökanden har lagt fram bevisning dels om sin påstådda rättighet, dels om att ett intrång har begåtts eller är omedelbart förestående. Denna typ av förbud skall även kunna riktas mot mellanhänder och kunna förenas med vite.

Åtgärden skall i förekommande fall få vidtas utan motpartens hörande, särskilt om dröjsmål kan leda till skada för rättighetshavaren som inte kan ersättas. I sådana fall skall motparten underrättas om åtgärden och har rätt att begära att beslutet omprövas.

Medlemsstaterna kan föreskriva att en sökande skall ställa säkerhet för den skada som åtgärden kan tillfoga motparten.

En förbudsåtgärd skall följas av ett föreläggande att väcka talan inom viss tid. Artikeln reglerar också under vilka förutsättningar en förbudsåtgärd förfaller och rättsföljderna av detta.

Artikel 11 – Säkerhetsåtgärder

Genom artikeln åläggs medlemsstaterna att införa bestämmelser som gör det möjligt att belägga en påstådd intrångsgörarens egendom (såväl lös som fast) med kvarstad för att säkerställa eventuell skyldighet för denne att betala

skadestånd till rättighetshavaren. Berörda rättsliga myndigheter skall vidare, för att kunna genomföra dessa åtgärder, ha behörighet att förordna att bank-, finans- och affärsakter skall lämnas ut eller tas i beslag (jämför artikel 7). Bestämmelsen medger att det uppställs krav på att sökanden ställer säkerhet för den skada som åtgärden kan tillfoga motparten.

Artikel 12–14 – Åtgärder med avseende på olovligen framställda varor och verk

Enligt dessa artiklar skall berörda rättsliga myndigheter få förordna att intrångsgörande varor skall återkallas, avlägsnas från marknaden och förstöras, allt utan att ersättning utgår till intrångsgöraren. Åtgärden förutsätter att ett intrång föreligger.

Artikel 15 – Förebyggande åtgärder

När ett intrång i en immateriell rättighet har fastställts skall de rättsliga myndigheterna, enligt denna artikel, vara behöriga att förbjuda fortsatt intrång (för tiden dessförinnan, se artikel 10). Förbudet skall vara sanktionerat med vite, eventuellt löpande vite. Ett sådant förbudsföreläggande skall också kunna utfärdas mot mellanhänder vars tjänster utnyttjas för att göra intrång.

Artikel 16 – Alternativa åtgärder

I vissa fall kan åtgärder enligt artiklarna 12–15 leda till oskäligt resultat, när innehavaren av varorna har förvärvat dessa utan att ha begått något fel eller handlat oaktsamt. För dessa situationer innehåller artikel 16 en bestämmelse som innebär att domstolen, där så är lämpligt, skall ha visst utrymme att (istället för åtgärder enligt artiklarna 12–15) förordna att innehavaren får förfoga över egendomen mot att denne utger viss ersättning till rättighetshavaren, under förutsättning att rättighetshavaren skäligen bör kunna godta detta.

Artikel 17 – Skadestånd

Genom denna artikel åläggs medlemsstaterna att införa regler om skadeståndsskyldighet för den som uppsåtligt eller av oaktsamhet (visste eller rimligen borde ha vetat) gör intrång i en immateriell rättighet. Därvid skall rättighetshavaren få välja mellan 1) en schablonberäknad ersättning motsvarande två gånger den licensavgift som skulle ha betalats om intrångsgöraren hade avtalat om att utnyttja rättigheten och 2) ersättning för den verkliga skada som har drabbat rättighetshavaren till följd av intrånget, inbegripet utebliven vinst. I sist nämnda situation får hänsyn tas till omständigheter av annat än rent ekonomisk betydelse. I denna situation får medlemsstaterna även bestämma att rättighetshavaren skall erhålla hela den vinst som intrångsgöraren har gjort på intrånget. Artikel 17 innehåller också en bevislätnadsregel avseende beräkningen av intrångsgörarens vinst.

Artikel 18 – Kostnader för förfarandet

Medlemsstaterna skall enligt denna artikel föreskriva att den förlorande parten i en rättegång skall ersätta motpartens rättegångskostnader, om det inte vore oskäligt eller den tappande partens ekonomiska situation förbjuder det.

Artikel 19 – Offentliggörande av domstolsavgöranden

Medlemsstaterna åläggs i denna artikel att införa regler som gör det möjligt för de rättsliga myndigheterna att på ansökan av rättighetshavaren och på inråningsgöres bckostnad publicera domstolsavgöranden i mål om intrång i immateriella rättigheter. Avgöranden skall anslås och offentliggöras helt eller delvis i de tidningar som rättighetshavaren anger. Medlemsstaterna får även föreskriva om andra lämpliga åtgärder för offentliggörande.

Artikel 20 – Straffrättsliga bestämmelser

I denna artikel åläggs medlemsstaterna att kriminalisera alla intrång i immateriella rättigheter som begås uppsåtligen *och* har kommersiellt syfte, s.k. allvarliga intrång. Medlemsstaterna skall också straffbelägga försök, medhjälp och anstiftan till sådana intrång.

Medlemsstaterna skall fastställa straff för såväl fysiska som juridiska personer. För de först nämnda skall frihetsberövande straff och böter kunna komma i fråga. För juridiska personer skall straffet vara böter.

Medlemsstaterna åläggs också att införa en rad särskilda rättsverkningar av brott såsom förverkande av intrångsgörande varor och verktyg m.m., förstörande av intrångsgörande varor, tillfällig eller slutlig stängning av hela eller viss del av den rörelse som huvudsakligen har använts för intrånget, permanent eller tillfälligt näringsförbud, tvångsforvaltning, avveckling, utestängning från offentligt stöd och offentliggörande av domstolsavgöranden.

Artikel 21 – Rättsligt skydd för tekniska anordningar

Genom denna artikel åläggs medlemsstaterna att införa ett lämpligt rättsligt skydd mot tillverkning, import, spridning och användning av olovliga tekniska anordningar. Tekniska anordningar används för att skydda och äkthetsmärka varor genom att tillföra dessa delar som är urskiljbara för kunder och konsumenter och som gör det lättare att känna igen varor som äkta. Sådana anordningar kan utgöras av säkerhets hologram, särskilda etiketter, specialbläck, kretskort m.m. Bestämmelsens syfte är att förhindra användning m.m. av anordningar som tillför intrångsgörande varor sådana delar som ger intrycket att varorna är äkta, s.k. olovliga tekniska anordningar.

Medlemsstaterna skall enligt denna artikel uppmuntra företag- och branschorganisationer att på gemenskapsnivå utarbeta uppförandekoder som skall bidra till att skydda de immateriella rättigheter som anges i artikel 2. Vidare skall medlemsstaterna uppmuntra att optiska skivor (CD, CD-ROM, DVD) förses med källkoder så att deras ursprung kan spåras.

Artikel 23 – Utvärdering

Innebörden av denna artikel är att kommissionen skall utvärdera tillämpningen av direktivet. Kommissionen skall också göra en bedömning av hur direktivet har påverkat innovation och informationshällets utveckling.

Artikel 24 – Kontaktpersoner

Medlemsstaterna åläggs i denna artikel att var och en utse en eller flera kontaktpersoner för frågor som gäller genomförandet av de åtgärder som föreskrivs i direktivet. Kontaktpersonerna skall lämna den hjälp och den information som de andra medlemsstaterna eller kommissionen begär.

Artikel 25 – Genomförande

I denna artikel föreslås en genomförandetid på 18 månader räknat från den dag då det antas. Medlemsstaterna skall till kommissionen överlämna texterna till nationella bestämmelser som de antar inom det område som omfattas av direktivet.

Artikel 26 – Ikraftträdande

Direktivet träder i kraft 20 dagar efter att det har offentliggjorts i Europeiska unionens officiella tidning.

1.2 Gällande svenska regler och förslagets effekt på dessa

Den svenska lagstiftningen överensstämmer i stora delar med bestämmelserna i direktivet. Med utgångspunkt i direktivets lydelse enligt förslaget kan dock konstateras att i stort sett samtliga bestämmelser kommer att kräva lagändringar. Detta gäller särskilt i fråga om edition (artikel 7), rätten till information (artikel 9), skadestånd (artikel 17), publicering av domar (artikel 19), särskild rättsverkan av brott (artikel 20) och skyddet för tekniska anordningar (artikel 21).

De slutliga finansiella effekterna av förslaget kan inte bedömas med full säkerhet i detta skede av handläggningen. Eventuella budgetära konsekvenser skall dock finansieras inom befintliga anslagsramar.

2 Ståndpunkter

2.1 Svensk ståndpunkt

Varumärkesförfalskning och piratkopiering är ett växande problem som det finns anledning att ta på allvar. Denna verksamhet kan bl.a. hämma innovations- och investeringsviljan samt utvecklingen och bevarandet av kulturell verksamhet och mångfald. Den skapar också risker för konsumenters hälsa och säkerhet, exempelvis vid kopiering av läkemedel och reservdelar till fordon. Det finns ett behov av förbättrade och effektivare medel för att komma till rätta med dessa problem. Sverige har länge prioriterat insatser mot intrång i immateriella rättigheter, se bl.a. prop. 1993/94:122 (Skärpta åtgärder mot immaterialrättsliga intrång) och prop. 1998/99:11 (Ny skyddsåtgärd vid immaterialrättsintrång). Sverige välkomnar därför att insatser görs på gemenskapsnivå för att motverka denna illegala verksamhet.

Sverige är allmänt positivt till förslaget att harmonisera sanktionssystemet för de immateriella rättigheterna. För att en harmonisering skall bli bra krävs dock en grundlig analys, speciellt som den påverkar de nationella rättsordningarna på ett ingripande sätt. Det kan ifrågasättas om kommissionens underlag i alla delar verkligen uppfyller kraven på en sådan analys. Det är exempelvis tveksamt om tillämpningsområdet bör begränsas till intrång som sker i kommersiellt syfte eller orsakar väsentlig skada. Likaså är det tveksamt om förslaget bör vara tillämpligt på alla rättsområden som anges i bilagan. Vidare stöder Sverige visserligen viss harmonisering på straffrättens område, eftersom sådana bestämmelser är viktiga i kampen mot piratkopiering och varumärkesförfalskning. Sverige kan dock inte ansluta sig till kommissionens uppfattning att artikel 95 EG kan utgöra rättslig grund för en tillnärmning av medlemsstaternas materiella straffrätt och straffprocessrätt. Sverige har inte överlåtit någon beslutanderätt i straffrättsliga frågor till EG. Sådana frågor hör därför hemma i det mellanstatliga arbetet i den s.k. tredje pelaren.

2.2 Medlemsstaternas ståndpunkter

Förslaget behandlas för närvarande i rådsarbetsgrupp. Där har i stort sett samtliga medlemsstater uttalat att den straffrättsliga regleringen i artikel 20 går för långt. Många medlemsstater har också uttalat kritik mot den föreslagna schablonberäkningen av skadestånd, artikel 17.1 a).

En annan fråga som har tilldragit sig särskild uppmärksamhet i rådsarbetsgruppen är direktivets tillämpningsområde (artikel 2). Vissa medlemsstater menar att man sänder fel signaler om man begränsar direktivets tillämpningsområde på sätt som har föreslagits. Andra menar istället att man måste göra en tydligare åtskillnad mellan piratkopiering och varumärkesförfalskning å den ena sidan och andra immaterialrättsintrång å den andra. Enligt dessa medlemsstater bör tillämpningsområdet vara ännu snävare. I diskussionen om tillämpningsområdet har det även ifrågasatts om direktivet verkligen bör tillämpas på alla de rättsområden som anges i bilagan, exempelvis på geografiska ursprungsbezeichnungar.

2.3 Institutionernas ståndpunkter

Rådets juridiska avdelning har anfört att artikel 20 går mycket längre än vad som är möjligt att anta inom den första pelaren. Straffrättsliga regler kan behövas för att genomföra innehållet i första pelaren, men det finns inte rättslig grund inom första pelaren för att definiera brotten och fastställa straffsatsar.

Europaparlamentets första behandling skall enligt parlamentets planering avslutas i november 2003.

2.4 Remissinstansernas ståndpunkter

Förslaget har remitterats till drygt 50 myndigheter, domstolar och intresseorganisationer. Cirka 40 remissvar har inkommit.

Remissinstanserna är eniga om att det krävs åtgärder på EU-nivå för att komma till rätta med piratkopiering och varumärkesförfalskning. Patentbesvärsrätten, Juridiska fakultetsnämnden vid Stockholms universitet och Svenska Föreningen för Industriellt Rättsskydd (SFIR) anser dock att en reglering i enlighet med förslaget riskerar att göra mer skada än nytta. Enligt dem måste en eventuell harmonisering föregås av en mer ingående analys och utredning. Även Föreningen Svenskt Näringsliv har uttryckt tveksamhet till förslaget och efterlyst en mer grundlig översyn av sanktionssystemet.

Flertalet upphovsrättsorganisationer har anfört att det är fel att begränsa direktivets tillämpningsområde till intrång som sker i kommersiellt syfte eller orsakar väsentlig skada. Som skäl för detta anges bl.a. att det sänder fel signaler och att många intrång på Internet nu riskerar att falla utanför tillämpningsområdet. Andra remissinstanser förordar ett ännu mer begränsat tillämpningsområde och hänvisar bl.a. till skillnaden mellan olika typer av immateriella rättigheter.

En annan bestämmelse som har tilldragit sig särskild uppmärksamhet är den föreslagna bestämmelsen om skadestånd. Ett antal remissinstanser anser att bestämmelsen uppställer alltför höga krav för skadeståndsskyldighet. Vidare har bl.a. Svea hovrätt, Justitiekanslern och Patentbesvärsrätten riktat stark kritik mot den schablonberäkning som föreslås i artikel 17.1 a). Föreningen

Svenskt Näringsliv har anfört att nämnda beräkning kan vara motiverad för de typiska fallen av piratkopiering och varumärkesförfalskning, men motsatt sig att den tillämpas generellt (speciellt inom patenträtten). Vissa remissinstanser, bl.a. Svenska Patentombudsforeningen och Bildkonst upphovsrätt i Sverige (BUS), har däremot uttalat sig odelat positivt om nämnda schablonberäkning.

Det stora flertalet remissinstanser anser att den föreslagna bestämmelsen om straffrätt bör utgå. Några intresseorganisationer anser dock att bestämmelsen är bra, men alltför begränsad.

Dessutom har det framförts en rad detaljsynpunkter.

3 Övrigt

3.1 Fortsatt behandling av ärendet

Förslaget behandlas för närvarande i rådsarbetsgrupp. Det kan ännu inte anges någon tidpunkt för när ett direktiv skulle kunna antas.

3.2 Rättslig grund och beslutsförfarande

Artikel 95 EG har åberopats. Bestämmelsen hänvisar till beslutsförfarandet i artikel 251 EG. Rådet fattar beslut med kvalificerad majoritet. Europaparlamentet har medbeslutanderätt.